

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 10;
ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7'.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis
Lib. 0.50 pro *unoguoque centimetro quadrato*.

Cuncta mittantur ad ARISTIDEM LEONORI equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN RUSSIA

Apud GERSTNER ET WOLF

VARSAVIAE POLONORUM

Krakowski Przemyslow, 15

IN ANGLIA

Apud BURNS AND OATES

LONDON W.

25, Orchard Street.

IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICA SEPTENTR.

Apud FRIDERICUM POSTET

S. Sedis Apost. et S. Rituum Congr. Typogr.

NEW YORK

52, Barclay Street.

CINCINNATI

436, Main Street.

IN GERMANIA

Apud FRIDERICUM POSTET

S. Sedis Apost. et S. Rituum Congr.
Typogr.

BATISDONAE in BAVARIA

IN CANADA

Apud LIBRAIRIE GRANGER FRÈRES

MONTREAL

1000, Rue Notre-Dame.

RERUM INDEX

DE RUSSORUM IMPERIO	D. Lascaris.
CIVILE LIBERALIUM ARTIUM OFFICIUM	I. Antonelli.
DE SANCTO PAULINO POETA	I. Lemette.
DE URBE PROPERTII NATALI	Forfex.
CUSTOS MASSILIENSIS MARIA (<i>Notre-Dame de la Garde</i>)	Fr. X. Reuss.
EX CALEDONIA - De studiorum Universitate Glasguensi	Scotus.
BRATI ANGELICI FAESULANI TABULA PETRUM APOSTOLUM REFERENS CHRI- STIANOS ADMONENTEM	Laelius.
POPULAE HELVETIORUM THEATRUM	A. Costaggini.
DE NUPERIS EFFOSSIONIBUS CRETENSIBUS	G. P.
ALOISII CLASII "LUSUS PASTORALES"	I. Battaninus.
DE AMERICANARUM RERUM OSTENTU AD URBEM UROPOLIM - I. De urbe Uropolitana Buffalo	H. Doswald.
ARABUM MORES	A. Vielliot.
ANNALES	Poplicola.
AENIGMATA	Fr. Palata.

In tertia operculi pagina:

SOCIIS MONITUM	<i>Vox Urbis.</i>
PER ORBEM	Viator.
VARIA: Rhinoceros albus - loci	P. d. V.

ROMAE

EX OFFICINA FORZANI ET SOCIJ

M DCCCXI

VOX UR BIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS:

In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam:
Lib. 15. M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 1/2.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:

ARISTIDES LEONORI, 62466.
ROMAE - Via Alessandrina, 27.

DE RUSSORUM IMPERIO (1)

Mihi *Vox Urbis* humanitatem iam alias experto, liceat hodie, Rakovitzii doctoris sequenti sententiam, iam in pluribus commentariis relatam, Augustos et cives meos, qui reipublicae et civitati praesunt, bene non modo de Europaeis gentibus, sed prorsus de humano genere meritos optime proclamare. Idque eo magis quod demirer tot inter viros assurgere fere neminem, qui debita decoret laude principem potentissimum, populumque paene innumerabilem, locis ferme infinitum et omni copiarum genere abundantem, qui, repudiato iure belli, quo valde possent, iura pacis primum ipsi tuenda proposuerint, atque imperioso gladio pacis leges et iustitiae praedicaverint anteposenda.

Undenam haec silentii sententia omnibus fere communis? Utinam sit biblicum illud: « Et erit opus iustitiae pax, et cultus iustitiae silentium »!

Certe laus praestantior a conticescentibus quam a plaudentibus est; sed non dubito fore, immo et esse quamplures, qui, alienis inhiantes opibus et regionibus, iam ab inde omnibus precibus benesuada pacis Russiam diris devoverint. At non in manu et voluntate hominum omnia sunt, sed cuncta parent dominationi providentis Dei, qui saecula distribuens « attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter ».

Non humana, sed divina refero verba, ut cuique pateat me Deum credere quaeque curantem, et singula vocantem opportuno tempore ad absolvendum opus illud ingens, quod « vivificavit », ut ait Propheta, « in medio annorum ». Hinc acquiescenti ei, quae « secundum pietatem est, doctrinae, quasi lucernae ardenti in caliginoso loco », magna mihi spes de civibus meis est, et de patria mea; decretum quippe irrevocabili iudicio fuit: « Iustitia elevat gentes, miseros facit populos peccatum! »

Peccatum vero maximum omnium censendum cuique viro cordato bellum est, aut gratis, aut ambitione mala, aut avaritia susceptum. Quot enim in bello occisiones, rapinae, sacrilegia, infanda dictu effrenis communia militibus patrantur, tot ille videtur optare, qui bellum paci praeferat, vim

(1) In mentem sociorum revocamus quae iam alias monuimus, de rebus publicis non aliter ac de litteris et bonis artibus sociis scribentibus libertatem dicendi esse concessam, dummodo a *Vox Urbis* proposito et humanitate longe ipsi non abeant. — v. u.

rationi, arma consilio. Ius autem non in vi, sed in intellectu, sicuti non in procellis atque turbibus iucunditas bonumque camporum; neque villicum credo quemquam fore, qui, optione data inter furiam ventorum, effusos imbres, grandines, inundationes, sidusque horrendum, et pluviam suavem, mitemque, levesque Zephyros, illa malit, eligatque prae istis. Addite nunc quod laboris et impendii sit populis exercitus alere enormes, arma quotidie nova parare, emporia armorum et retinere et sustentare, periculum quotidianum ex hisce armatis, quippe « qui gladium portat non sine causa gladium portat », et videbitis quanta cum sapientia Caesar voluerit noster ut armatae paci, horrentique cupidibus porrectis praevaleret iudicium tranquillum, quo seniores iuri locum inter nationes civitatesque statuerent. Ekquid enim diceremus de urbe, in qua cives armati semper pugione et ballistis per plateas, per vias quamvis pacifice versarentur?

Atqui idem dicendum de gentibus; nam societas civilis exemplar politicae societatis est; utraque autem speciem affert domesticae societatis, in qua parentes bene morati non sinunt inter filios cultro et baculo dirimi quaestiones, sed sua voce et iudicio. Brutis violentia, hominibus ratio, divinaque lex; quae duo ultima populus qui deposuerit vimque armorum praetulerit, naturam dignitatemque humanam respuere mihi videtur, ut cum animantibus conquiescat.

Quapropter Nicolaus noster bene de pace meruit, ubi non modo de pace universali patri morituro spondit, sed Gallorum reipublicae, ipso patre suadente, amicum porrexit manum, ut sociato foedere simul de pace curarent. Vos enim, quae publice acta sunt, haec scitis, at illa forsitan ignoratis, quae Alexander III moriens effecit. Accersitos quippe propius et filium et nurum, quibus foret post se cura imperii, non modo monuit illo supremo morientis monitu sacro de pace tuenda ac de foedere cum Gallis retinendo, sed manu indicans pendentem a pariete tabulam, in qua Parisiorum urbs pulcre picta eminebat: « En », inquit, « coram vobis est magnae gentis urbs princeps et caput. Sanctam post Russiam nostram, ante omnia vobis amanda, tuenda, in deliciis, in oculis habenda. Magna fide cum ea foedus initum colite, retinete ». Quibus praeceptis paternis Augusti nostri parentes et obsequentes ostenderunt satis et quanti facerent sapiens patris dictum, et quid in animo sit Imperatori absolutis gaudenti dominiis, cum reipublicae prae ceteris populari manus porrexit, eiusque est usus

hospitio solemnibus festis acceptus, plausuque incredibili quasi in complexu amico retentus.

Neque minus, quam extra, intus Russia nostra per liberales, ut aiunt, graditur vias, lento tamen pede, ne commotio fiat; nam vetus proverbium est vitae hominum utile, nec minus, utile vitae civitatis: « quidquid mutandum, paulatim mutandum », ne damna fiant privatae publicaeque rei, neque motus periculosa aliter pleni videntur. Apud nos eadem libertas vulgandi scripta, quae in Gallia iam fuit. Scholae, athenaeae, ludii ubique excitantur ad imbuendos pueros, quorum parentibus, immo et pueris ipsis suadere conamur homines non de solo pane vivere, sed etiam de scientia, cultu, disciplina. Ceterum quanta cum sapientia, quae in rectoribus gentium prudentia nuncupatur, cum sapientia ista fiant clare elucet ex abolitione servitutis. Quae enim apud Americanos abolitio teterrimum, diuturnum, cruentissimumque bellum provocavit, apud nos, longe frequentiores numero populos, sine tumultu lata est. Diu praeparata libertas praeparaverat animos, tempus conciliaverat novis iussis, antequam lege vim obtinuissent, domesticas res et publicas, et quieto pelago imperii libertatis aura perflavit. Nonnullos latifundiorum dominos tyrannice dominantibus in servos lex illa vehementer angebat; nemo tamen fuit qui reluctaret, quia prudentia optimi principis iam inde monuerat ac disposuerat, ut in pace quaeque essent, praenuntians omnia,

Telaque visa magis, quam non praevista, feruntur.

Nostra quaeque, inquam, singulis moderante Augusti prudentia, pergunt in melius quotidianos quasi per gradus; ecquid si lente? In praecipiti nulla salus, nulla securitas: « Festina lente! » iussit veterum sapientia; et hanc tenemus.

Festinamus lente! Quamnam in metam? Nempe in eam, quam proposuit Deus, in quam omnes populi properarunt, et volentes nolentes aut vadunt, aut impelluntur invisibili manu. Erit fortasse tempus, quo Petrus Romanus et Petrus Russus, qui (mirare secretum Dei!) in cognomine gentis Romanus iam est, miscebunt oscula, miscebunt amplexus, et reconciliata matri filia, « erit unum ovile, et unus Pastor ».

Quod ubi fiet, in pace erit orbis, multum et optime de caritate, quae via ad Deum est, Russia merente, et regnum Christi tuente, firmante potentia, lege, consilio.

D. LASCARIS.

COMMENTARI "VOX URBIS", INDICES SINGULI

IV num. ann. IV.

Iosephus Verus - I. ANTONELLI.
De communis omnibus gentibus eloquio constituendo - N. CAPO.
De prima Christianorum persecutione deque epistula quadam Pseudosenecae iniuria neglecta - F. RAMORINO.
Anglorum monumenta - LAELIUS.
P. Brutus - R. PANCARO.
Novae Summi Pontificis litterae de "Quaestione sociali" - FORFEX.
Chronologia Christi Domini - P. A. M. ROVITTI.
Horae subsecivae - In pueruli mortem matris lamentatio - A. GALIERO.
Communia vitae - Per aequam glaciem abundi ratio - H. D. V. PIERALICE.
Annales - POPPICOLA.
Publici per orbem coetus legibus ferendis - SCRIBA.
Librorum recensio - H. P.
Aenigmata - DUSANNA.
De litterarum certamine a commentario Vox Urbis indito indicum sententiae:
I. - F. RAMORINO.
II. - P. ANGELINI.
III. - A. CIMA.
Poetarum mixta sermum gaudia - FR. X. REUSS.
De "Christiana democratia" - P. ROSSANI.
Senatus et popularium oratorum aedes Vindobonae - FORFEX.
Ex Germania - De populari quadam Germanica Societate - P. ALT.
Lympha in variolis pueri ingesta - LAELIUS.
Böklm pictor - G. P.
Quaestiones inter socios propositae - De una eademque apud omnes pronuntiatione latina - A. SORDET.
De statura hominis - M. LANI.
Communia vitae - Per aequam glaciem abundi ratio - H. D. V. PIERALICE.
Annales - POPPICOLA.
Publici per orbem coetus legibus ferendis - SCRIBA.
Aenigmata - I. CASTELL.
In tertia operculi pagina:
Per orbem - VIATOR.
Varia: De Sinensi "Encyclopaedia" - Nullam in posterum aquarum victoriam? - Ioci - P. d. V.

VI num. ann. IV.

Leoni XIII P. M. - A. CERASOLI.
Ex Europaeorum foedere publica futura commoda - P. ROSSANI.
Crucis historia - (ex ineditis) M. ARMELLINI.
De popularibus athenais - I. ANTONELLI.
Circa musicam animalia quid sentiant - P. ALEXIS.
Novus e Societate Iesu commentariorum fabularum auctor - SENIOR.
Ex Americis - De cataractarum Niagaraensium hienie - H. DOSWALD.
De sapientum inventis nonnulla - M. LANI.
Communia vitae - Per aequam glaciem abundi ratio - H. D. V. PIERALICE.
Lollius sive de propecta latinitate - P. ANGELINI.
Horae subsecivae:
Monti Regali vale dicens - I. SOLAL.
Ad Sanctam Ritam a Cassia vulnus Spinac
D. N. I. C. in media fronte referentem - I. RO-SATI.
De Petro et uxore eius - I. BATTANIUS.
Vita functi viri clariores - I. F.
Annales - POPPICOLA.
Publici per orbem coetus legibus ferendis - SCRIBA.
Librorum recensio - P. A. - H. P.
Aenigmata - F. PALATA.
In tertia operculi pagina:
Per orbem - VIATOR.

Varia: Utilisne terraemotus? - Quid colligatur in perscrutatione digitorum - Nasus Cyclope dignus - Discipulorum respublica - Quae apud Iaponenses - Ioci - P. d. V.

VII num. ann. IV.

De opificum desertionibus - P. ROSSANI.
De saeculo XIX iudicium - SENIOR.
Litterarum hominum aerumnae et gaudia - A. BARTOLI.
Crucis historia - (ex ineditis) M. ARMELLINI.
Biblicae antiquitatis investigationes novissimae - G. P.
Christus homo a triumpho ad sepulcrum - LAELIUS.
De librorum commercio apud Romanos - D. TAMILIA.
Lollius sive de propecta latinitate - P. ANGELINI.
Ex Rumenia - B. ATHANASIOS.
Communia vitae - De Paschalibus dapibus - H. DE VECCHI-PIERALICE.
Annales - POPPICOLA.
Publici per orbem coetus legibus ferendis - SCRIBA.
Librorum recensio - I. F.
Aenigmata - I. BATTANIUS.
In tertia operculi pagina:
Per orbem - VIATOR.
Varia: Automobile anfibium - Novum ignis lucisque genus - Num in luce vita? - Arcana lacuum con-munia - Ioci - P. d. V.

VIII num. ann. IV.

De graecis litteris tuendis in scholis secundi ordinis - N. CAPO.
De "Legenda Trium Sociorum" - F. RAMORINO.
Crucis historia - (ex ineditis) M. ARMELLINI.
De Sibyllis - G. P.
Insanientis sapientiae placita - A. CERASOLI.
Lollius sive de propecta latinitate - P. ANGELINI.
Ex Batavia - De certamine poetico Hocuffiano - G. B. SPRUYT.
Communia vitae - De Paschalibus dapibus - H. DE VECCHI-PIERALICE.
Ex Americis - De rebus civilibus varia - H. DOSWALD.
Annales - POPPICOLA.
Publici per orbem coetus legibus ferendis - SCRIBA.
Nicolai Machiavelli sententiae de regni administris - C. DEHO.
Librorum recensio - P. A.
Aenigmata - H. GUEPIN.
In tertia operculi pagina:
Per orbem - VIATOR.
Varia: Divinatio per chartas lusorias - A quo Americae nomen? - Quid de humano genere XXI° saeculo? - Tribus diebus Atlanticus praetermissum - Ioci - P. d. V.

IX num. ann. IV.

Poetici certaminis victor argenteo numismate decoratus - FR. X. REUSS.
Kalendis Maiis MCMI - I. TONIOLO.
De latina lingua in popularibus athenais - H. D. V. PIERALICE.
De Sinensium Milesiis fabulis - A. COSTAGGINI.
"Typographia", ac "telegraphus", apud antiquos - R. PANCARO.
De Tertulliano rhetore - I. MARRA.
Crucis historia - (ex ineditis) M. ARMELLINI.
Arabum mores - A. VIEILLOT.
Lollius sive de propecta latinitate - P. ANGELINI.
Quorundam animalium viae, pugnae, instinctus - M. LANI.
Ex Americis - De praeside Mac Kinley suo muneri initiato - H. DOSWALD.
Annales - POPPICOLA.
Publici per orbem coetus legibus ferendis - SCRIBA.
Librorum recensio - I. F.
Aenigmata - I. BATTANIUS.
In tertia operculi pagina:
Per orbem - VIATOR.
Varia: Paschalis currus et Columba Paschatis, Florentiae - Cornix et bellum - Infernae dicenda urbs erit?... - Ioci - P. d. V.

X num. ann. IV.

E Sinis novissima dubia - P. ROSSANI.
De latina lingua in popularibus athenais - H. D. V. PIERALICE.
Iaponiorum fabulae commenticiae - A. COSTAGGINI.
De sancto Paulino poeta - I. LEMETTE.
In saeculum XX a reparata per Christum hominum salute - FR. X. REUSS.
De planeta Marte - ALPHA.
De Sibyllis a Raphaele Sanctio pictis - LAELIUS.
Nuperae effossiones in Graecia et Mycenaea actas - G. P.
Ludi veteres et recentiores - De "digitorum micatone", - SENIOR.
Napoleonis ingluviis - I. ANTONELLI.
Lollius sive de propecta latinitate - P. ANGELINI.
Horae subsecivae - In Iosephi Verdi obitu - A. PIZZUTO - Graphis ex vero adumbrata - I. FEDELE.
De tabaco nonnulla - P. ALEXIS.
Annales - POPPICOLA.
Publici per orbem coetus legibus ferendis - SCRIBA.
Librorum recensio - P. A. - H. P.
Aenigmata - F. PALATA.
In tertia operculi pagina:
Per orbem - VIATOR.
Varia: Insanienti restituta mens per singularem interpretationem - Ioci - P. d. V.
Epistolarum commercium - A. SECRETIS.

XI num. ann. IV.

De arbitris lege adeundis - P. ROSSANI.
De graecis litteris tuendis in scholis secundi ordinis - N. CAPO.
Musica et excellentes ingenio viri - SENIOR.
De Hieronymo Venantio deque eius libro qui "Callophilia" seu "de pulcri amore" inscribitur - MARCUS BELL.
Divini Spiritus repraesentatio apud Urbevetanam civitatem - ALOISIIUS FUMI.
De urbano templo S. Caeciliae deque recentibus in ipso effossionibus - ROMANUS.
Quorundam animalium viae, pugnae, instinctus - M. LANI.
Communia vitae - Peregrinatio per cubiculum - H. D. V. PIERALICE.
Lollius sive de propecta latinitate - P. ANGELINI.
In Iosephum Verdium - A. CERASOLI.
Latinae adnotatiunculae - Factio, Seditio, Rebellio, Tumultus - FORFEX.
Annales - POPPICOLA.
Publici per orbem coetus legibus ferendis - SCRIBA.
Librorum recensio - I. M.
Aenigmata - I. BATTANIUS.
In tertia operculi pagina:
Per orbem - VIATOR.
Varia: Funera canis - Nova in latrones ex apibus arma - Photographia ex electricle - Bibliotheca Babylonensis - Utilitas ex fumo - Ioci - P. d. V.

XII num. ann. IV.

Victis atque victoribus quae sit in coloniis fortuna - P. ROSSANI.
De humaniorum litterarum progressu post recentissima physicorum incrementa - Ex scriptis MAURI RICCI.
De disciplinis pueris traditis apud Romanos - G. P.
Par viatorum - De vita humana meditatio - FR. X. REUSS.
Ex Americis - De urbe Pittsburgensi - H. DOSWALD.
Sapientum inventa - Sol in servitute redactus - Vita in metallis - M. LANI.
De Clasio poeta - v. u.
Adamantium fulgidissimae gemmae - A. COSTAGGINI.
Arabum mores - A. VIEILLOT.
Annales - POPPICOLA.
Publici per orbem coetus legibus ferendis - SCRIBA.
Librorum recensio - X.
Aenigmata - FR. PALATA.
In tertia operculi pagina:
Per orbem - VIATOR.
Varia: Interdum quanti sit induere vestes alienas - Ioci - P. d. V.

similitudinem habent, quae satietatis mater est. Argumento videlicet differunt. Nunc sancti martyris genus et originem describit, et sancta eius in Ecclesia munia; nunc miracula commendat, quibus athletae Christi sepulcrum nobilitatum diffusumque est

in omnes
Felicis late terras mirabile nomen (1).

Stilus aequabilis, uno tenore fluit, gratiamque retinet atque elegantiam evangelica, ut ita dicam, simplicitate pietateque permixtam. Quae nota in omnia Paulini poemata cadit. Nam « poetarum (quos perfecte callebat) adeo erat oblitus, ut ne eos quidem nominare auderet, veniamque ab Severo (amico suo) postulaverit, quod aliquid de poeta Virgilio assumpserat a studio monachi alienum » (2).

Obiit sanctissimus praesul anno Christi 431, et eius obitu « totus pene orbis ingemuit. Flevere fideles et infideles. Denique non solum Christiani, sed Iudaei atque pagani ingenti fletu, scissis vestibibus, ad eius exsequias convenerunt, et ereptum sibi patronum, defensorem, tutorem una omnes voce planxerunt » (3).

Scriptis Paulinus carmen quoddam in ethnicos, in quo multam eruditionem et spiritum eloquentissimum reperis. Huius initium hic referre iuvat, quo animadversionibus in sacrum nostrum poetam finem imponamus:

Discussi, fautor, sectas, Antonius, omnes,
Plurima quaevis, per singula quaeque currere;
Sed nihil inveni melius quam credere Christo.

Simplicissima, grandissima atque suavissima vox! Hanc utinam audiant et intelligant qui errorum vanitate iactati, haerere nullibi possunt, neque unquam subeunt veritatis felicitatisque portum.

I. LEMETTE.

DE URBE PROPERTII NATALI

MAGNA quidem cum laetitia sociorum scripta accipimus, in quibus formae illius, quam animo comprehensam habemus ac per commentarium nostrum vulgare conamur, commercium aliquod constitutum reperiamus; latino sermone expressa dico, quae prodeant cuiusque viri docti sapientiae suae monumenta.

Quae inter recens cl. v., atque item iuvenis admodum, Raphaelis Elisei dissertatio de urbe Propertii natali referenda, cuius summam libenter praebeo; atque utinam spatii angustiae non prohiberent quominus integram sociorum ad utilitatem simul et incitamentum exhiberem (4).

De loco Propertii natali pro exploratis habemus Propertium natum in Umbria (5); municipem Propertii fuisse atque genus ab eo duxisse Paullum Passennum poetam, aequalem et amicum Plinii Iunioris (6); Asisii, in Umbriae oppido, titulos repertos cum Propertiorum, tum Passennorum, item utriusque simul familiae adoptione coniunctarum, neque ullum e ceteris Umbris oppidis, tale quid, nisi commenticium, proferre. Itaque cum iam sic ex lapidibus apertissime liqueret Asisium urbem patriam poetae fuisse, Eliseius rem confirmat locos elegiarum ad trutinam

(1) Carm. VI. (2) Ex Sancti Pauli Vita. (3) Ibid.

(4) De urbe Propertii natali Eliseius italice iam scripserat opus, cuius in *Vox Urbis* notitiam dedit F. Ramorino (an. I, n. II).

(5) PROPERT. I Eleg. XXII, 9-10; IV, I, 64, 121.

(6) PLIN. VI Epist. XV; IX, XXII.

vocans, quorum primus « situm », alter « formam », tertius denique iterum situm et formam, atque etiam « nomen » urbis docet.

Itaque hi sunt primi loci versus:

Qualis et unde genus, qui sint mihi, Tulle, Penates,
Quaeris pro nostra semper amicitia.
Si Perusina tibi patriae sunt nota sepulcra,
Italiae duris funera temporibus,
Cum Romana suos egit discordia cives
(Sic mihi praecipue, pulvis Etrusca, dolor:
Tu proiecta mei parpessa es membra propinqui,
Tu nullo miseri contagis ossa solo),
Proxima supposito contingens Umbria campo
Me genuit terris fertilis uberibus.

Tria haec monere lectorem sibi tunc proposuit poeta, qualis ipse genere esset, unde eius genus esset, qui essent Penates; hoc est qua gente, qua e regione, quaque in urbe ortus esset: quod quidem sermone perquam presso, more suo, ita facit, ut, ni alii ipsius poetae succurrerent loci huius lucem afferentes, non ita plane aut levi opera quis huius arriperet sententiam.

Umbrium igitur se genere proficitur; ex ea vero parte Umbriae editum, quae proxima esset Perusinis Romanorum sepulcris (id est bello civili inter Antonium et Octavianum occisorum), eaque demum in urbe quae « campo supposito contingeret » sepulcra, loco « fertili uberibus terris ».

Ex rebus quae inter Propertii interpretes in controversia adhuc versantur, una de « Perusinis patriae sepulcris » est, quam primam aggreditur Eliseius, animadvertens propter immutatam vetustate locorum faciem, plerosque diu doctorum hominum eam falsos habuisse: verum omnis quidem dubitatio, si studiosius in rem esset inquisitum, dimidio saltem ante saeculo, plane hinc quoque esset sublata.

Ita enim scriptor noster: Modicus collis sub radicibus montium Perusinarum, III mill. passuum longe circiter a Perusia, consurgit, quocum revera proxima Umbriae, uno Tiberi interiecto, planities contingens est; unde siquis ortum solis spectaverit, hanc tantum extremam Umbrae regionis partem videat, adversum autem Subasium montem, cuius clivo oppidum Asisium applicatum. Hoc vero in colle ita multa, ab exeunte iam saeculo XVIII, praesertim sexagesimo ab hinc anno, in lucem vetustissima prodierunt sepulcra, inter quae perinsigne illud Volumniorum monumentum, ut nulli prorsus cunctandum videatur quin, usque a Perusiae primordiis, publicus is locus funeribus fuerit destinatus. Quo quidem minime a vero abhorre videtur omnes utriusque partis milites bello civili caesos delatos fuisse, ita sane ut peropportune de iis mentio fieret a Propertio, tanta etiamtum in memoria omnium haerente clade, maxime vero cum praecipuum ex eo bello dolorem se percepisse poeta fateatur, quod sui propinqui militis, qui ex hostibus integer evasisset at « ignotis » inde « manibus » super Etruscis montibus esset interfectus, « nullo miseri solo dispersa ossa contegerentur » (1). Quod si devius hodie ille clivus est, neque nisi per angustas semitas adeundus, non ita olim eundem fuisse plane testatur veterum usus, qui secundum principales vias sepulcra disponerent, tum etiam quod ea rectissimum idemque brevissimum ad Perusiam ab Umbra valle accedentibus iter esset. Per hanc ergo viam facile ivisse aut esse iturum opinari poterat iure poeta Tullum amicum, qui, ipso Propertio teste, peregrinationum perquam erat studiosus.

At, si natalis domus a poeta indicatur situs, forma etiam urbis ostenditur, atque ita, ut, quamvis circum-

(1) PROPERT. I Eleg. XXI.

locutione rursus de ea tetigerit, aliquid tamen memoraverit quod eam accurate depingeret, atque a ceteris omnibus vicinis plane discriminaret. Sic enim scribit:

Ennius hirsula cingat sua dicta corona:
Mi folia ex hedera porrigere, Bacche, tua,
Ut nostris tumefacta superbiat Umbria libris,
Umbria Romani patria Callimachi.
Scandentes quisquis cernit de vallibus arces,
Ingenio muros aestimet ille meo (1).

Atqui cum Propertius unus adhibuisset adiectivum « scandens » idque bis de urbe tantum natali agens, facile est conicere eum, diligentissimum in descriptionibus, ut suas cuique notas semper adpingeret, « scandens » illud sufficere putasse ad urbem suam facile dignoscendam: namque inuria - ait Eliseius - si rem recte perpendamus. Etenim qui Asisium viderunt, illos profecto non fugerit exaedificatum hoc esse transverse, dimidio in colle, ita ut domus rectis fere ordinibus, super alium alio, dispositae sint, atque scalae velut speciem exhibeant (2). Quod ita magis esse debuit antiquis poetae temporibus, cum quae modo urbs orientem occidentemque versus recessionis aevi brachia porrigit, abessent, ipsa contra urbs ad collis verticem propius quam hodie accederet, maxime autem integri starent qui ad domorum, quos diximus, ordines firmandos praealti muri constructi erant, quorum adhuc conspiciuntur reliquiae. Cum autem « scandere » (« quo etiam « scala ») proprie sit « per gradus consurgere », quae unquam aptior vox ad effingendam poetae urbem, i. d. Asisium, cuius nulla inter vicinas esset similis?

Sed tum cum verbum « scandens » redit, ipsius urbis cum nomine coniungitur:

Umbria te notis antiqua penatibus edit,
(Mentior? An patriae tangitur ora iude?)
Qua nebulosa cavo rorat Mevania campo,
Et lacus aestivis intepet Umbræ aquis,
Scandentisque Asis consurgit vertices auras,
Murus ab ingenio notior ille tuo.
Ossa quoque legisti non illa aetate legenda
Patris, et in tennes cogeris ipse laras:
Nam tua cum multi versarent rura iuveni,
Abstulit excullas pertica tristis opes (3).

Ut non sequar Eliseium de « notis penatibus » de Mevania (hodie Bevagna), de lacu Umbro id est de Clitumno flumine disserentem, ubi acute ipse adnotat cum Clitumno Mevaniam a nonnullis Romanorum scriptoribus simul memoratam esse, praecipue ob taurorum Mevenatum commercium qui Iovi Clitumno sacrificarentur, ita prorsus ut alterum horum alterum saepe nomen necessario fere vocaret (4), eum indicabo lectionis « Asis » pro « Axis » et « arcis » strenuum pariter ac modestum adsertorem, quippe demum adfirmet veri simile esse urbis illud nomen pristinum fuisse, iuxta Asisium recentius aliquandiu servatum; meque tandem ab eo dimittam blandam illam salutationem ex animo iterans quam ipse, perfecto opere, accepit a Ioanne Baptista Gandino: Macte ingenio diligentiaque esto, adulescens lectissime!

FORFEX.

(1) PROPERT. IV Eleg. I, 61-66.

(2) Cfr. Asisii prospectum in nostri comm. n. XV, an. II.

(3) PROPERT. ibid. vv. 121-130.

(4) Cfr. VERG. Georg. II, 136; LUCAN. I, 473; SIL. ITAL. IV, 546; VI, 641; STAT. Silv. I, 4; IUVEN. XII, 10; CLAUD. De VI cons. Honorii, 506, et in Epigramm. Descript. arm. Praeterea SUET. Callig. c. XLIII; COLUM. De re rust. III, 8; LAT. PAGAT. Paneg. ad Theod. IV; VIB. SEQUEST. De flumin. etc.

CIVILE LIBERALIUM ARTIUM OFFICIUM

HODIERNA vitae communitas duas in factiones, ut ita dicam, praecipue distinguitur: altera quae libertatem quovis pacto propugnat, altera quae consociatis bonis vivendum quam maxime censet; non enim in iis tantum, quae philosophiae aut iuris sunt, sed in bonis quoque artibus socialistarum consilia prodeunt. Haec, si quis obiter recolat recentiores litteras, Eurypides maxime, ubique gentium iam conditasse perspicitur, clarissimosque scriptores dinumerabit, novatorum in agmen sponte cooptatos: Tolstoj Russum, Hugo et Zola Gallorum notissimos, Burns, Morris, Swinburne Anglos, Björnson Norvegum, Carducci, Rapisarda, De Amicis, Negri Italos, quorum nomina fama signavit. Quibus legio addenda est eorum, qui sua opera non calamo tantum, sed et scalpello et coloribus edidit, vel in scenam protulit hoc uno aut proposito, ut humiliorum sortem levarent, aut ut pictoribusque non iam tantummodo, sed et agricultoribusque, non uti solum, sed et interitum hominum reddere sua arte dolores. Melunt enim agricolaes sensu, morbo, torrido sole prostratos effingere, vel sulcis innoxios et penam sui summo labore comparant, vel ebrios vinoque opifices, tetras per tabernas, unico sibi relicto solatio ludentes, vel Spartacum in dominos ducto ferro perducere. Haec proculdubio ut animarent, commoveant, moneant.

Alii quidem tantum et misericordiam cum vicinis per opera etiam, huiusmodi tribuunt, sed etiam, vel idcirco auctorem addidit, quod ipse liberalis universa humani operis laboris partes eximiat, quorum proinde, si quis, ut sit de ceteris, quae homines parant et erant, a praecipua civitatum conditionibus vel necessitatibus erant.

Liberales vero artes, dum natura quadam sua, praeter consuetam vitae rationem, ad aliorum intendunt, tunc erant, proprium quodammodo obtinent munus. Idcirco plane, ut quamvis historiam vel naturae acervum, tamquam recolant, aut hodierna quaeque aut videntur, futuris tamen eventibus, tamquam a nova sua, tamquam civium animos in cunctis.

Quare si quae quandoque constituantur ab artificibus scholae quarum nil praeleuat conatibus, ut et oblectamento, sua opera sunt, exquisitaeque huiusmodi exigue selectoque manipulo didicere inveniunt, si venustate tamquam, et forte hauriunt sibi opus, et ipso sub ortu hauriunt deovent. Contingit haec non tamquam docuit historia, sed recentiores anni, dum effunduntur magis magisque litterae artiumque profertur ambitus, perspicue magis talia monuerunt. Inde saeculo decimoseptimo volente tardiorum scriptorum inanes conatus, inde Arcadium vacui sonitus lusque pueriles; inde, oriente decimonono saeculo, parata brevi classicorum ordini funera, qui ut Napoleonidum superbiae adulerentur, mutantes ex Augusti saeculo vestes, inutilia passim, quamvis splendida saepe ac comptissima, fundebant carmina; inde pariter, restituta mor Europae quiete, mox-classici idem fatum experti, quorum eruditissima sane atque miro stilo condita opera legentes paucos, intelligentes pauciores adepti sunt; inde tertio contigit novissimo agmini, cui placuit a symbolo aut a decadentia sese vocare, extremo hoc nomine tributo aptissime: qui quidem rati se selectissimum quoddam constituere per humanum

genus omne sacerdotium, exquisitissimis formulis condiderunt sibi artem, ut quidquid pulcherrimum esset ignotum aut impervium plurimis, ipsi elicerent, cudrent, expolirent, permulcerent, eoque solitario gaudio beati, ceteros per tenebrarum crassitudinem vagantes non tam misererentur, quam et despicerent potius, et negligerent. His itaque etiam mox decreta fato mors, eorumque opera, decedentibus paulatim novae Isidis cultoribus, in bibliothecis aliquantulum renident primum, dein oblivione obruentur.

Est enim longe aliunde operum ingenuarum eruenda medulla ut diu floreat, vivant, ut auctoris nomen posteris indelebile tradant. Quam praestare debent aut praesens historiae condicio, aut suae civitatis communia gaudia vel vota, vel maxima quaeque gesta aut incrementa, aut melius aequalium abditae forte moerore, inconditi luctus, aut non revelati animorum angores, unde iis quae quisque calamo aut scalpello elicerit, omnes statim, qui viderint, qui legerint unanimi affatu consentiant. Tolstoj ille Russus, sagax quidem philosophus non minus quam peritissimus scriptor, de natura liberalium artium disserens, haec probe animadvertit ex earum intima indele esse; haec nemo impune negliget, qui carmen aut drama, statuum vel musicen undique bonam, pulchram, veram ut effingeret, studuerit.

I. ANTONELLI

DE SANCTO PAULINO POETA

Quid de Paulino Nolanae urbis episcopo dicam? ait Baptista Mantuanus. « Nonne pulcherrima quae adhuc exstant et semper exstabant excudit poemata? Cum adhuc adolescentulus essem, et a studiis ecclesiasticis, illius aetatis more, abhorrerem, forte in ea poemata inci, et carminis suavitate delectatus, animum ad res divinas paulatim appuli, et ex illo tempore litterarum sacrarum studiosior fui. » Hac laude nunquam ferme in poetam aut illustrior, aut magis solida collata fuit. Namque ea litterarum, poeseos imprimis, maxima laus est, si nos cultores a vitio, cui fortassis erant dediti, ad veri pulchrae normam, virtutem abducant. Inest enim poetis ignis illius divini, quo mentes vigent, exquisita particula, quam si excitaverint, quocumque flammis emittent, quibus non modo reficiantur homines, verum etiam ad indefessum virtutis studium exardescant. Hinc vere duplici titulo « poetae » dicendi, quippe qui et scribendo optima fingant, et cum leguntur optimas faciant mentes. Hinc vero nomine Poetica dicta est praecleara vitae emendatrix.

Iam vero ad hunc nobilissimum Poeticae finem asequendum, nemo Paulino nostro aptior, nemo, ut ita dicam, instructor. Is enim, ut erat Spiritu divino affatus (2), ex ipso ignis divini fonte flammam in orbem diffundendo hauriebat. Inde factum est ut quod exemplo potissimum suis aequalibus praestiterit, hoc idem suis scriptis hominibus cunctae memoriae praestet. Carmina quippe sanctissimi Praesulis (nam de eius epistolis alias diximus) eiusmodi sunt, quae probitatem vitae commendent, christianamque foveant pietatem. « His enim plurima ecclesiasticae disciplinae, antiquitatis et historiae monumenta continentur, necnon praecipua Evangelii praecepta et consilia » (3).

(1) Cfr. an. IV, n. X.

(2) Carminis inventor Christus mihi: munera Christi Audeo peccator Sanctum (sc. Felicem) et caelestia fari.

PAUL. De sancto Felice, carm. IV.

(3) Ex praef. Paris. editionis.

Poematum Paulinianorum, quae adhuc exstant (1), nullum est quod tractet argumentum a religione remotum. Sunt enim aut preces ad Deum, aut psalmorum quorundam paraphrases, aut epistolae ad amicos super divinis negotiis, aut carmina in Sanctorum honorem exarata. Quorum praecipua sunt epistolae ad Ausonium et carmina in sancti Felicis martyris Nolani laudem.

Paulinus, quod omnes bene norunt, Ausonio magistro primum ad litteras addiscendas, deinde familiarissimo amico utebatur. Is aegre ferens discipulum, non modo bonis omnibus et humanae vitae voluptatibus, sed etiam Musis profanis nuntium remisit, continuo Christi asseclam epistolis amore querelisque plenis lacescebat, ut, si posset, animum mutaret, atque a proposito sequendo deterreret. Neque his quidquam motus est Paulinus. Nam ad Ausonium ait (2):

Quid abdicatas in meam curam, Pater,

Redire Musas praecipis?

Negant Camoenis, nec patent Apollini

Dicatu Christo pectora...

Vacare vultis otio aut negotio

Et fabulosis litteris

Vetat (Deus) suis ut pareamus legibus,

Lucemque cernamus suam.

Quibus in versibus omnem habet rationem quae Paulinus adversus Ausonium aliosque virtutis suae obrectatores defendit. Quippe sanctissimus vir, ut Apostoli verbis utar, « lorica indutus iustitiae, sumensque scutum fidei », solum rerum fugacium caducarumque vanitatem praetendit, quo se suumque vivendi modum ab nimia amicorum reprehensione tueretur. Scribit enim:

Aestus inanes, quos movet vitae labor,

Praesentis aevi tramite,

Abolat futurae cum Deo vitae fides (3).

Velim Pauliniana poemata legant, qui se irretitos sentiant mundanarum rerum illecebris. Generosum hinc haurient spiritum quo

... strepitusque fori, rerumque tumultus,

Cunctaque divinis inimica negotia donis,

Et Christi imperiis et amore salutis

abhorrebant (4). In sancti Felicis laudem quotannis Natalitium carmen pangere solebat Paulinus. Martyris enim virtus, Romanae reipublicae senatorem et consularem virum in sui rapuerat admirationem, eoque eum pietatis adduxit, « ut ad tumultum sancti Felicis Deo servire, fores ecclesiae aperire, mane limina munditiae curare, nocte eam sacris excubiis servare, et in isto munere viam claudere vehementer optaret » (5). Hinc mirum non est illum in sancto martyre laudando et multum fuisse et ferventissimum. Venam insuper nutriebant nonnulla a sancto patrono accepta beneficia. Namque cum Narbone in Italiam mari iter pararet, ad huius confugit opem, ut commotam sedaret tempestatem, ipso Paulino teste:

Maria intravi, duce te, quia cura pericli

Cessit amore tui; nec te sine: nam tua sensi

Praesidia, in Domino superans maris aspera Christo;

Semper eo et terris, te propter, tutus et undis.

Quamquam autem Natalitia illa carmina in eisdem viri laudem concinnata sint, non eam tamen

(1) Nam inter opera Paulini quae ad nos non pervenerunt, poema recensetur hexametris versibus de regibus ex Suetonio collectis, in quo maximam laudem est adeptus, si Ausonio fidem addas. Is enim ad illum: « Coegisti in epitomen tres libros Suetonii, tanta elegantia, solus ut videre consecutus quod contra rerum naturam est, brevis ut obscura non esset ».

(2) Poema X. (3) Ibid. (4) Ibid. (5) Ex eius Vile.

BEATI ANGELICI FAESULANI TABULA

PETRUM APOSTOLUM REFERENS

CHRISTIANOS ADMONENTEM

BEATI Angelici Faesulani tabula, quae Florentina in celeberrima pinacotheca ab « Officiis » nuncupata asservatur, ingenuis coloribus, ut erat artificis piissimi consuetudo, Petrum refert primos Christi assecclas evangelicam doctrinam docentem, veritatis panem e suggestu publico in foro frangentem.

Res in mentem revocat quae mox descripsit Sienkiewiczus de Petri sermonibus ad Ostrianum, nisi quod adest hic inter audientes Paulus, barbati senis et canitie venerandi imagine expressus, epistolarum folium sustinens laeva, dextera calamus, cui genuflexus discipulus atramentarium praebet.

Verum non tam circumstantium aedium adspectu, aut vestium specie, sed ipsa adstantium facie et media in Etruria, et medio saeculo decimoquarto inter pictoris aequales versamur. Exiles et lenes mulierum virorumque formae, flavae plerumque comae isque membrorum habitus, qui sive a Quiritium sive ab Orientalium subfusco plerumque ore quam maxime abhorreat.

Nihilominus quis dixerit quanta in colorum varietate et splendore, quanta in rebus vel minimis reddendis, suavitas atque peritia renideant?

Quae cum consideraveris facere non poteris quin hac etiam vice aequalibus auctoris plaudas, quibus tam piam suavemque artificem derivato ab Angelis nomine placuit summa laude compellare.

LAELIUS.

POPULARE HELVETIORUM THEATRUM

QUAE Bavari per oppida et urbes suas felici ausu tentarunt, et hoc ipso in commentario I. Antonelli quondam descripsit (1), ea aemulantur Helvetii, neque ii tantum qui, Germanico sanguine, adfines Bavaris censentur, sed et ceteri Latina orti gente, qui Helvetica alpium iuga colunt; populare dico theatrum, ubi rustici montanique agunt, cives autem frequenti multitudo caveas complent.

Helvetiis Germanis iure gratiae prae ceteris sunt fabulae illae, quae suae gentis suaeque reipublicae clarissima gesta resque memorandas celebrant, Wilhelmi Tell memoriam, Winkelried historiam, Sem-pachianae pugnae victorem. Quamquam huiusmodi fabulis dramatis nomen haud plane convenit, cum nullo discrimine res innodetur, sed simplex atque soluta in seriem quamdam effluat, ordine historico, tamquam tabularum exhibitio eos praeseferens eventus, qui virtutis atque fortitudinis splendore magis eluceant.

Sunt vero huiusmodi feriae Latinis etiam Helvetici foederis sociis, veluti alpestre illud poema, quod Daniel Band-Bovy ad auspicandam solemniter Helveticam artium recognitionem scripsit et Iacobus Dalcroze musices concentibus vestivit. At rei aptius praebet exemplum fabula a Philippo Godet scripta et duodecim in actus distributa, cui titulus *Neocomum Helveticum* (*Neuchâtel Suisse*), ut quinquagesimus annus ab illa republica condita celebraretur.

Lucunda haec quidem visu et auditu; pergrata vero eaque meliora non desunt, quae novae tra-goediae comoediaeve propius accedant. Cui necessitati optime consuluit Adolphus Ribaux, oblato sibi mandato ab Aventicana Sodalitate litteris augendis

(1) Cfr. an. II, n. XXI.

constituta. Aventici enim Romanum amphitheatrum paene integrum exstat adhuc, ita ut nihil optabilius esset civibus quam fabulam veteri ex historia proditam in eo actam spectare. Fecit, inquam, optime Ribaux, Iulii Alpini historiam in argumentum seligens iuxta tradita a Cornelio Tacito, Iulium Alpium ob Helveticos in imperium Romanum concitatos, post Aventicum occupatum, Caecinae iussu interemptum. Historiae fabulam scriptor contextit commenticias amoris vicissitudines exprimens: Septimium equitem Romanum Aventicum cum venisset ut Faustinae Diomedis quaestoris filiam uxorem duceret, atque Iuliam Alpinulam, Iulii Alpini puellam, vidisset, novo igne correptum; Faustinae aemulatione suadente Iuliae patre orbatæ minitari, ni viro renuntiaret se eum, quem Christianorum coetus adire noverat, in ius vocaturam; Iuliam spe deiectam et amoris plenam sibi mortem inferre: Septimium de-

Plausus laudesque, uti diximus, huiusmodi fabulis non defuere; ad ea vero saepius agenda obest scenici apparatus pretium, ut temporis acti loca, arma, vestes ad unguem reddantur. Quae cum recogitasset Ribaux, ne forte oppidorum aerariis ruinam scena pararet, inauditam hactenus in sententiam venit, ut rusticorum, ut opificum humilia facta moresque in scenam prodirent. Qua in re tamen id praesertim curavit, ut suae gentis praecipuam indolem, quo posset meliore studio, referret, simplicem sane sed integram, sed incorruptam, domesticaeque virtutis ad exemplum praebendum prorsus optimam.

Huiusmodi Helvetica popularia dramata sunt; recteque aut ex patrum gestis, aut ex populi frugimoribus deducuntur; hic enim esse decet popularis theatri finis potissimus, ut convenientem multitudinem cuiusque aetatis, sexus, ordinis spectaculum

B. Angelici Faesulani tabula Petrum apostolum referens Christianos admonentem.

(Photographice expresserunt Fr. Alinari, Florentiae).

nique moerore confectum et antiquitus acceptis vuneribus iterum hiantibus, ad letum brevi adduci.

Pulcherrimam fabulam rustici, ad hoc patienter eruditi, an. MDCCCXCIII egerunt concordi spectantium plausu, terque quaterque actionem iterarunt. Exemplum uberrimos protulit fructus: etenim post annos tres Gransonii ad Neocomi Helvetici lacum coetus coivit, ut Caroli, Temerarii nomine celebris, Burgundiae ducis, historiam in scenam ederet, victoriaeque exhiberentur, quibus ab Helvetiis vir fortissimus exsuperatus est. Pecuniae summa ingenti coacta, mandatum dramatis scribendi Adolpho ipsi Ribaux tributum est; et anno MDCCCXCVII Iunio mense in foro ante Gransonianam arcem novum drama est peractum. Aspera quidem ac severa actio, ubi historia rigide servatur, nullaue amoris fabulosa oblectamenta immiscuntur, *Oedipi* aut *Macbethi* dramatum perquam similis.

Mox Payerne oppidum in certamen descendit, ubi fabula, civium mandato ab eodem scriptore exarata, data est ex titulo *Bertha regina*, casus re-colens piissimae illius regalis foeminae saeculo x celebris, cuius cineres in ipsa oppidi abbatis asservantur.

huiusmodi ad bonum rectumque, veluti schola, instruat, erigat.

A. COSTAGGINI.

DE NUPERIS EFFOSSIONIBUS CRETENSIBUS

Et antiquarum cultus rerum, et patriae caritas imperant, ut aliquid de Cretensibus effoSSIONibus, quae Italica ibi fiunt curante republica, nos dicamus, nos qui exterarum nationum diligentes vestigationes illic narravimus; non enim ita pulcrum est aliena celebranda quaerere, uti turpe est sua, quae mereantur laudem, praeterire silentio.

Satagentibus itaque illic italicis Caietano De Sanctis, Aloisio Savignoni, et Friderico Halbherr, qui postremus nostratibus ad rem in insula constitutis praest, absoluta sunt omnia, quae scrutandas occidentales Cretae provincias spectant, et quae ad effoSSIONES Axianas pertinent, necnon ad animadversiones in reperta.

Plura simul explorata inter Cydoniam et promontorium Kutri (Phalasarna) ex inscriptionibus et cimeliis, uti vocant, messes dederunt; quae De Sanctis inierat in provinciis Selini et Spakia talia fuerunt, ut

Massiliensis templi S. Mariae prospectus exterior.

CUSTOS MASSILIENSIS MARIA

(NOTRE-DAME DE LA GARDE)

Non quae turris indigne moenibus,
Non quae praevolant milite plurimo,
Non quae pollent armis,
Orbs ad hostibus invia.
Praestare peragat cura satellitum,
Armatus nisi Rex adsit ab helere
Summus, deque supernis
Mittit solentis ligna.

O te Massiliam certe adamantino

Protegit, claval quae, pia, Caecilium

(Ravennaeque Decanque)

Caecilium tibi legaris.

Gaudet, Gaudet, impis, litore florido,

Dant quod regis interpat oculis.

Gaudet, Gaudet, malignis

Praestipulatur dubia.

Iam qui pinto nites, Palera, cunctis;

Quarviter, qui, ut, auctor, aequoris

(Galea, Mithra) aequo

Pendant, consilia nambis.

Quae domum, quo se, loca, superbius

Produnt, quae, piae, grandis, ut, area,

Quam comprehendere totam

Conspectu licet unico:

Hic, in, parte, iugo, tu, super, edito

Templum, marmoreis, dives, et, aureum

Iussisti, Simplicem

Divae, surgere, Virgini.

Hoc tu palladium iure perennibus

Ambis obsequiis, iure colentium

Turmis, alque corona

Lychnorum vigilantium.

Quam tu Virgineam saepe potentiam,

Dutis pressa malis, senseris auspicem,

Narrat, voce disertu,

Moles ipsa Sacraru.

Narrant (quas partes quilibet obliit)

Foliorum tabulae, vix numerabiles;

Narrant, aurum, corda,

Grati munera pectoris;

Narrant, naviculae, quas ibi pendulas

Miraris, ratiuni pignora sospitem;

Narrant, marmora templi,

Sculptis fulgida litteris.

Portum, sine, tuum, navita, linquere,

Sine, intrare, parat, suspicit, auream.

Turris super Aede

Divae Matris Imaginem.

Hanc, dum, mota, furunt, aequora, cogitat:

Hanc, dum, longa, viae, laedia, sustinet,

Praesens usque levamen

Rebus sentit in asperis.

Appulus patrio denique littori,

Amplexusque suos, bis comitantibus,

Volam solvit, et almae.

Visti limina Virginis.

Custos Massiliae! Massiliensium

Orbem cum reliqua prolege Gallia:

Te sit digna, luque

Vivat tulla sub aegide.

F. X. REUSS.

EX CALEDONIA

De studiorum Universitate Glauguensi.

CARISSIMAM hanc studiorum Universitatem Glauguensem, quasi turrim ex qua, ut ex Pharo noctibus ad regendos navium cursus ignes emicabant, intercedente viro exmo Gulielmo Turnbull Episcopo, ad verum scientiae iter Scotis monstrandum, a Nicolao V Supremo Pontifice conditam certe compertistis; consentaneum inde erat doctoribus et discipulis quadringentesimum et quinquagesimum diem natalem solemnibus feriis celebrantibus, ut ad amplissimum Ecclesiae honorem, Leonem PP. XIII,

libet quod amplam hanc Universitatem copiis omnibus hodie ingenii atque operum instructam, ab ipsa Sede Apostolica profectam, et cum amantissima Pontificis Maximi commendatione institutam, a maioribus accepimus.

Doctissimus enim ille Pontifex, Nicolaus Quintus, anno incarnationis Dominicae millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo, summum suum in Scotos atque artes amorem praeferebat, luminibus ipse omnibus et ingenii et liberalium artium illustrissimus, Studium apud nos Generale instituit, et doctores magistrōs studentesque nostros libertatibus omnibus, quae in Studio civitatis suae Bononiensis concessae fuerant, gaudere atque uti voluit.

Quod tantum beneficium cum sicut pia filia matri carissimae acceptum referamus, illud nos decere arbitramur, ut Sanctitatem Tuam participem fore nostri gaudii speremus, meritasque Sedi Apostolicae grates pro tanto merito proferamus.

Oramus igitur ut hanc nostram felicitatem auctoritate tua cumulare digneris; et si per tempora haec iniqua, per tot maris et viarum difficultates non poteris fieri ut Beatitude Tua adstas feriantibus, optamus saltem fore ut per alium quemdam benevolum tuum in nos animum significes, et Universitatem hanc nostram, ab erudito Nicolao erectam, a Iacobo Scotorum rege totam, a Gulielmo Episcopo Glasguensi curatam atque defensam, a multis denique regibus nostris multis auctam beneficiis, eruditissimus ipse litterarumque Latinarum cultor elegantissimus pro humanitate tua amplificare velis, atque ad nova usque saecula commendare.

Dabamus Glasgae, Idibus Maiis, MCML.

B. HERBERT STORY

Praefectus et Vice-Cancellarius.

Quibus Summus Pontifex ita respondere dignatus est, neque est dubium quin Eius salutationes et vota omnium nostrum mentes et animos alte perculerint:

V. C. HERBERTO STORY PRAEFECTO ET VICE-CANCELLARIO, ITEM RECTORI ATQUE AUDITORIBUS UNIVERSITATIS STUDIORUM GLASGUENSIS (GLASGOW).

LEO PP. XIII

Iucundas scito Nobis communes litteras vestras fuisse. Memoriam beneficiorum colere, multoque magis ferre prae se palam ac libere, virtus est non humilia neque angusta sentientis animi; atque istiusmodi virtutem libet quidem in vobis agnoscere, studiorum optimorum ingenique decora praeclare cumulantes. Quod enim Lyceum magnum, ubi vestra omnium desudat industria, debet Apostolicae Sedi origines suas, idcirco sub solemnibus eius saecularia ad Romanum Pontificem vestra provolvit gloriatio memor, atque ultro accessivitis Nosmetipsos in laetitia societatem, tamquam desideraturi aliquid, si voluntatis Nostrae significatione in hoc tempore carnissetis. Equidem gratum habemus facimusque plurimi tale officium humanitatis cum iudicii aequitate coniunctum. Memoria autem vetera repetentes, utique diversamur apud vos animo per hos dies, reique tam utiliter a Nicolao V Pontifice maximo institutae cogitatione delectamur. Quo quidem instituto certe magnus ille decessor Noster de Scotorum genere immortaliter meruit; praetereaque et ipse in aperto posuit, Romani Pontificatus virtutem in elegantiam doctrinae, in studia ingenuarum artium, quibus maxime rebus aliter humanitas gentium, ad incrementum suapte natura influere. Cetera istud maiorum disciplinarum nobile domicilium constanter florere cupimus salutarium ubertate fructuum et gloria nominis: Deumque omnipotentem comprecamur, ut doctos labores vestros omnium genere ad veritatem dirigere, vosque universos perfecta Nobiscum caritate coniungere benigne velit.

SCOTUS.

Iusti moras iniuriam facere nesciunt.

SOPHOCLES apud STOB.

Ut satis vixerimus non anni et dies faciunt, sed animus.

SENECA. Epist. 62.

itemque doctrina ac pietate Nicolai aemulum dignissimum, grati animi sensus et obsequii deferrent. Quod reapse fecerunt litteris quae sequuntur, quaeque in Vox Urbis commentario, maiorum sapientiae adsertore, ut vulgarentur opportunum existimavi. Eae itaque huiusmodi sunt:

PONTIFICI MAXIMO VIRO SANCTISSIMO REVERENDISSIMO ERUDITISSIMO LEONI XIII UNIVERSITAS TOTA GLASGUENSIS, CANCELLARIUS, RECTOR, PROFESSORES, GRADUATI, STUDENTES SALUTEM.

In multo nostro gaudio - quippe mox ferias saeculares celebraturi - illud potissimum gratis animis recordari

crula, et quamplura ex aere, ferro, marmore. Quid nunc de his, qui nuper credebant et praedicabant scribendi artem Mycenaeis ignotam? Atque haec suppellex quotidie crescit idolulis, betululis, lamnis; et haec omnia scripta sunt signis accuratius, exiguis, hieroglyphicis quid habentibus, parumper vero diversis ab iis, quae Gnossiae tradunt effossiones. Atque hinc licet arguere scribendi artem septem aut octo saeculis innotuisse prae graecis inscriptionibus, notis Phoenicibus exaratis. Quamdiu vero Cretae fuerunt, si iam eo tempore diversitas intra regionem et regionem eiusdem insulae invaluerat? Ingens Italia locus vindicavit maiorum suorum gloriam; saepius quippe Vergilius Cretam Etruscis Teucrisque consanguineam dixit.

G. P.

DE AMERICANARUM RERUM OSTENTU

AD URBEM UROPOLIM

De urbe Uropolitana Buffalo.

En porrectum et caeruleum lacum!... Aura leniter spirante, undae nunc acclives assurgunt, nunc declives se demittunt, quasi mutuo se reficiant ludo. Undique velivolae et vapore actae naves aliaeque navigia, quae citato cursu aquas sulcant, procul in conspectum veniunt. Profecto! universa naturae amoenitas oculos magis magisque recreat; namque ad lacum Erie adstamus, ad quem, relicta Vashingtonia, magnis itineribus tandem pervenimus.

Lacus Erie unus ex quinque ingentibus illis et egregiis Americae lacibus est, quorum magnitudo et amoenitas omnibus viatoribus iure admirationi sunt. Quae vero regiones lacum circumdant, eae plerumque aequae, nullique conspiciuntur montes; qui si adessent, naturae amoenitas oculis gratior esset atque iucundior. Immensam autem lacus magnitudinem tum effingere licet, quum, adhibito geographiae studio, compertum habuimus, lacum ducenta viginti millia longum esse et quadraginta octo millia latum.

Quo cognito, in lacum denuo prospicientes facile animadvertimus, omnia, quae videmus, navigia Uropolim cursum tendere. Itaque quum et nobis firma stet sententia illuc propere contendere, veloci naviculae laeti insiliamus et, prora aquas quiete sulcante, Uropolitanae historiam breviter anquiramus.

Uropolis, seu Buffalo, quae urbs ab usu Americano nomen accepit, minus antiqua est, quam indyta. Quippe oppidum anno 1801 aedificatum, et anno 1813 militum statio factum, eodem anno, quum bellum Canadam inter et Foederatam Rempubliam flagrabat, ab Anglis victoribus igne deletum est. Pace restituta, oppidulum denuo aedificatum, quum commercium, fortuna adspirante, quam maxime floreret, iam anno 1832 dignum evasit, quod « urbs » declararetur; nam, quum anno 1825 canalis ille eximius, qui flumen Hudson et lacum Erie coniungeret, tandem perfectus esset, Uropolis et commercio et divitiis gradatim locupletata est. Paulo post permultae viae ferreae, quae suum in urbem dirigeant cursum, non parum commodi attulere et utilitatis. Quibus rebus fieri non potuit, quin, operosis Americanis dubibus, urbs industria, situ ad commercium idonea, magis magisque in dies amplificaretur.

Lacu Ontario ad septentriones versus non longe distante, urbs eo loco, quo flumen illud Niagara e lacu Erie effluit, amoene sita, sese iuxta fluminis

ripam quinque millia extendit. Quocumque oculos curiosi coniecimus, purae viae, bene stratae, birotis hodiernis aptissimae, plerumque arboribus umbrosis - mirabile visu - consitae et ornatae, vere recreant. Quae aedificia ad caelum minantur et quae domicilia humiliora sunt, ea, amoto multo fumo, munditiae speciem prae se ferunt atque elegantiae.

Praeterea in variis urbis partibus quadrata prostant propatula, viridi gramine et monumentis decorata; quae inter loca amoenum Lafayette propatulum sine dubio eminet. Porro venustissima, quae in urbibus Americanis coluntur, viridaria etiam huic urbi magno ornamento sunt. Viae, quae pulcra haec coniungunt viridaria, caelo sudo, variis vehiculis plane refertae mirum praebent aspectum; quo viso, iam nemo inficiari potest, quin permulti Americani, divitiis comparatis, incredibili fruuntur luxuria.

Plurimi ex ducentis sexaginta millibus incolarum e Germanis oriundi sunt, qui tamen, ubi primum negotia ex sententia cesserunt, vitae americanae se adeo adiunxere, ut, abiectis patriae moribus, vix quidquam Germanici in iis restaret; quinimo eorum cognomina in anglicam linguam mutata vix possunt recognosci: exempli gratia, cognomina « Kuechnei » et « Kugel », mutatis literis, « Kitchener » et « Cugley » evasere!

Ad hoc urbis situs eo illustrior fit et iucundior, quo facilius ad varia voluptatibus accommodata loca patet aditus. Quippe, cataractis Niagarensibus non longe remotis, ampla illa, quae Grand Island vocatur, insula ad fruendas voluptates apprime comoda prope ab urbe abest. Itaque non iam miramur, quod haec urbs, omnibus consentientibus, constituta sit, in qua illa, quae ingenium et industria americana pepererant, opera palam proponerentur. Verum de ostentu hoc alias, ne longior sim, dicam.

Valete igitur et quo animo hodie me persecuti estis, eodem et in posterum me persequamini.

Chicago, kal. Iulii mcm.

H. DOSWALD.

ARABUM MORES (1)

MAGNA, fateor, cum voluptate versabamur in viridario inter hosce sermones, meque recreabant mirifice suaveolentium herbarum genus, pomorum arbores variae, multiplices et multiformes ubique flores. Erat quoque murmurantium aquarum rivulus, industrie clausus cohibitusque manufactis hinc inde, qui in lacum influebat, ubi varia piscium species. Hospes quaeque explicabat, et aperte dico me plura audivisse et vidisse, quae in libris uestris, qui rem herbariam spectant, minime continentur, aut, si contineantur, leves nos et praeceptores nostri praeterimus. Illic autem non flos, non herba, non arbor, cuius medica virtus dominum lateret, quam ille non doceret, cuius historiam, Orientalibus uti par est, fabellis immixtam non enarraret. Meque obstupesciente, addebat, se vix mediocriter tali scientia, apud incolas communi et vulgari, imbutum; hos passim, avorum et abavorum eruditi voce, plura, longe plura cognoscere, et haec tradita fuisse olim in libris *Souliman ben Daoud*, quos periisse confitentur; inde hausta maiores, priscos memoriae mandasse, posteris credidisse; ita nunc magna fide, religione magna servata, et habere, et credere filiis ac filiabus servaturis pariter, et habituris, et creditoris. Quae ego, maxime si de remediis, quae ex herbis cuique praesto sunt, agatur, et probato, et laudo; nihil enim experimento certius tot saeculis toties probato; et utinam nostros apud villicos etiam ista valerent!; utinam doctrina haec, utinam haec praxis in scholis agriculturae

(1) Cfr. num. sup.

partem haberet, eamque amplissimam atque honestissimam! Atque illud Vergilii redibat in mentem:

*O fortunati nimium, sua si bona norint
Agricolae!*

Ego, si fas, de libro conficiendo cogito, in quo exemplaria congeram singularum herbarum, singulorumque florum, breviter descriptis morbis, qui beneficio singulorum pelluntur; sitque hoc ad salutem hominum; ad iucunditatem autem vestram quod attinet augendam, historiunculas illas fabulosas notabo, quae et ad supellectilem litteratorum hominum, qui vos estis, et ad incrementum poesis aliquid conferre videantur. Numquid, si haec ultima mittam, edetis?

At ecce servus quidam duas ferens in argenteo vasculo epistolas, quarum alteram cursor ad rem dimissus, alteram publicus tabellarius portaverant. Solvit nexus legitque Donnetius, et mihi (dimisso servo, iussuque ei dato de curandis parandisque mulis duobus totidemque equis ad iter, inclinato sole in occidentum, ceteris autem uti de more quoties herus abiret), mihi, inquam, ait: — Nonne tu curiosus hominum bonis ortus es divis? Una mecum venturus ea videbis, quae nunquam hactenus, resque visas fideli oculorum tuorum testimonio narraturus firmabis. In oppido Baiseiur (nescio an recte scribam, certe ita gallico ore nomen sonaret), quod oppidum pagi pars est, mortuus hac nocte est Sidi-Mohammed-ben-Abdullah-ben-Abubekre (?), vir plenissimae aetatis, atque idem dives; solempni efferetur funere, quo maxime fieri potest; hoc enim placitum praesidi provinciae, apud quem ille plurimum gratia valebat; ita sacerdotibus, nam iis gratiosus erat religione ac donis; denique ita populo, cui semper aderat necessitate aliqua, vel calamitate prementibus. Una viabimus. At quum nostro in pago versetur Minorita quidam sodalis, Aegyptiana sibi credita coenobia invisurus, cumque is circa meridiem in latifundum montanum meum crastino die sit venturus, ibique fortasse aliquandiu moram facturum ut Christianis, qui sunt ibi, consulat, tu mecum una illic adstabis, uti et qua par est reverentia excipiat, et una mecum hospitem soleris adspectu et alloquio. Haec enim monent epistolae.

Laetissimus annui, nam haec ultra desideria mea contingebant, spemque omnem eundi, et abeundi superabant; nihil enim acerbius mihi quam diutius hebdomada eodem in loco morari. Discedimus ergo in tabernam kaffeariam, quam servus matutinus scopis verrens mundaverat, paraverat, et de more quotidiano instruxerat. Plures otiosi illic Arabes, uti semper, sedebant, sermocinabantur, fumo, kaffeo, potionibus dabant operam. Donnet in limine stetit, palmisque simul percussis, erexere omnes ora, et in eum intuebantur intenti. Tunc ille: — Gravia vobis annuntio: Sidi-Mohammed... (etc.) praeterita nocte abiit, iamque propior Prophetae magno est!

Tacente Donnet, singuli, sua quisque vice, exclamarunt:

— Allah unus est ingens, et Mahmud Propheta eius!

— Ego — prosequutus est Donnet — abibo in solempnia funeris; quid ad vos, et quid cuique vestrum videtur?

Tunc nonnulli, desidia credo, excusare se quod ire non possent; hic domesticis negotiis districtus, ille valetudine, alius equis deficientibus, alius alio. Composita hora cundi, demigramus; equites fere decem, muli viginti, servi, pedisequi, praecedentes intra triginta plus minusve. Ego semper cum Donnetio meo viam agebam, si tamen via dici posset aspera et praerupta et saxea per montes semita. Viae apud Turcas, si naso aliquam excipiendam invenias, quod vel difficile reor, illic etsi semper aliae, semper tamen eadem sunt. Ubi superatus ascensus montis est, aequa in supremo planities in orientem solem obversa, viridi herba contrata, arboribusque ilignis, roboreisque hinc inde saepius frequens.

Sol nobis erat a tergo; deorsum oppidi, in quod tendebamus, domus, muri, viridaria domibus adiacentia apparebant. Tunc mihi Donnet — nam aliis concitantibus equos et longius abeuntibus, nos ferme ultimi equitabamus: — Cave ne, videns nova et risu digna, cave ne rideas; nihil dico tibi, si quid lepidum tibi audieris; nam

SOCIIS MONITUM

SOCI, qui ad nos litteras miserunt in commentarii bonum aliquid hortantes ne credant, quaesumus, spreta a nobis eorum consilia, quod interdum epistolis responsum minime dederimus: temporis enim angustiae prohibent quominus hoc modo singulis satisfaciamus. Pro certo contra habeant eorum verba magni apud nos esse, nosque sedulo propositis ab ipsis rebus intendere.

Itaque qui, arrepta occasione ex scripto P. d. V. « de Paschali curru et Columba Paschatis Florentiae » cum sequenti A. FUMI scripto conlato « de Divina Spiritus repraesentatione apud Urbevetanam civitatem », certiores fecerunt se aegre ferre plura eaque amoena et decora in operculi pagina inseri, quae, cum totius anni numeri in volumen collecti fuerint, operculo ipso ablato, amittantur, sibi persuadeant nos, re perpensa, ad ipsis morem gerendum esse proclives. Quid autem de capite, quod « Per Orbem » inscribitur, orbis terrarum eventus praecipuos recolente? Ne maioris momenti argumenta praetermittantur ipsum etiam commentarii corpori, ut ita dicam, adiiciendo, menstruum efficere in animo est. Priusquam vero mutationem hanc aggrediamur, socios omnes ad suam sententiam proferendam vocamus. Numerus plurium diiudicabit!

Vox Urbis.

PER ORBEM

FAUSTA perraro hoc in itinere referre datum fuit, ut facere non possim quin ea praenunciem, quae Melita in insula ad proximas augustales ferias parantur. Pal-Veisti aedicula est in Notabile Melitae urbis suburbano, cuius in cacumine Iesu Redemptoris aeneum auratum signum, brevi, si fausta cuncta cedant, micabit. Coetus ad rem Melitae ex primoribus civitatis coiverat, qui et locum eligi et aes colligi, et statuam confici, et erigi denique conlata opera videret. Hi studio assiduo sane et mirabili libellarum ad septem usque millia collegerunt, omniaque tam optime sunt moliti, ut nihil iam, praeter ipsam signi erectionem, reliquum sit. Quod itaque ex ipso aediculae tholo per montium iuga eminebit in totum insulae ambitum, Melitensem terram, tanto iam sacratam fidelium Christi militum sanguine, Redemptori Iesu in saeculum sacram obtestabitur.

Redeundum vero post haec ad assuetam calamitatibus refertam odysseam. Almeida Lusitana urbs procella horribili vastata est, unde sata vineaeque abrasa solo, unde fratres agricolae tres fulmine percussi, unde propagatur iam tempestatis furor ad proxima loca Carello et Valverde, eumque terrae motus minae per meridionalem regni partem comitantur.

Terrae motu pariter agri circa Caracas Venezuelanae reipublicae urbem concussi sunt; dum in Pennsylvania, quae ad Portum-Regalem hiant carboniferae late fodinae, igniti aeris incensione dirutae abditos per suas latebras opifices oppresserunt. Effossorum agmen audax in contubernaliu salutem descendit in foveas, multaque praestitit ad eos sospitandos; nonnullos tamen perisse per ignota prorsus terrae viscera fatale fuit.

Lisepalo in portu, aquosi vaporis vi praepotente, prosiluit in Helenae navigii visceribus candens cortina, circumque adlaborantes nautas, deiectis fragmentis, mala morte interfecit. Germani similia viderunt Kiel in portu, dum lorcatam navem in fluctus primum immittunt. Trahes enim duae ad eam fulciendam defixae igne repente correptae corruerunt, opificesque ruina sua et flammis necarunt.

Procellarum ac tempestatum maximam perniciem lugent incassum Galli agricolae, qui Carmeaux urbis circa moenia morantur, valles suas

fertiles aquis obrutas, pontesque tumente earum rabie divulsos, fruges fructusque densa grandine prostratos videntes. Dani lamentabili choro accedunt, multis e sui regni provinciis, Italique etiam omnes, qui Pedemontem vel Longobardiam ceterasque subalpinas regiones incolunt. Vix enim candidis ex alpiu iugis nix aestu resoluta est, rivos, torrentes, flumina, lacus inflavit, tumefecit, undasque praeter aggeres impulit ad subiectas planities inundandas; quae quanto frugum pecudumque detrimento acciderint quisque coniectabit. Contra hinc inde nunciatum est hiemis rigores non esse remissos, prouti Perth in Scotorum provincia, quae his adamussim diebus, nive indesinenter cadente, sua iuga iterum albicantia vidit.

Marinae procellae montanis succedunt; earumque furore obstupescunt adhuc Iberi nautae Almeriae portus incolae, qui ex Gallica classi toto cursu aufugere per obstrepentes fluctus navigia admirati sunt; ne dicam de piscatoriis aut mercatoriis navibus suis, quae ad portus antemurales properarunt veluti unum ad propugnaculum salutis.

Operariorum desertiones dinumerare si velim, quae quindenos per dies initae, compositae, renovatae, repressae, expletae sunt, volumen atramento compleam, Itali, Galli, Iberi obnoxii civili huic morbo praecipue videntur; mox ingenti desertorum multitudini accedere sese Hungari parant, Acinci iuxta moenia.

At dum haec ubique gentium geruntur, Rigae, ad Baltici maris litora, publica solemnisque inauguratur industriarum artium recensio ad centenariam illius urbis solemnitatem celebrandam. Quarum ferme opera quae commoda centum per annorum curriculum hominibus parata sint innumerabilia esse scimus; incommoda autem quae in communem vivendi condicionem vicissim irrepperint, haec, quam lugemus, desertionum consuetudo luce clarius edocet.

Miserrima enim toties contingere oportet quoties incultum hominum ingenium nonnisi quae terrae sunt appetat, quae tamen etsi forte aliquando assequutus fuerit, inania, vana, falsa omnia experietur. Exemplo et monimento fuit recens Ucewski ille Russus ex urbe Grazkow, qui licet Croesi opibus dives, fodinarumque rusarum maximus dominus esset, tamen infelici animi cura laniatus pulsusque est adeo, ut sese sub ferrearum vehum rotas proiecerit, et pessimae morti tradiderit.

Ferialia excipiant contristatam tot malis viam. Berolinenses enarrabunt, qui in celeberrimo marmoreis signis urbano foro, post Caesarum et principum suae gentis statuas detectum mox praeberunt monumentum Othonis Bismarckii memoriae sacrum. Viro sane Germanici imperii adsertori decebat Berolinenses marmoreum signum perquam ditissimum ponere. Dedicationis orationem De Bulow, imperii cancellarius, eloquentissime habuit, viri laudes contexens, qui Germanorum summus et Germanicae potentiae primus artifex evasit. Quot plausus ex immensa multitudine in perorantem sint elati nemo dixerit; tunc autem patriae atque imperatoriae familiae omnia populi universa voce iterata, quum Wilhelmus ipse Caesar omnium primus lauream coronam, inter ovantem turbam, ad signi pedes appendit.

VIATOR.

VARIA

Rhinoceros albus.

De hoc, apud africanos venatores, quasi de Phoenice sermo erat. Existisse credebatur; nemo viderat vivum; itaque aut de eo fabulari, aut extinctam inconsulta venatione speciem plerique ferebant. Nunc res in aperto est; quippe praefectus provinciae, quae Natal dicitur, cum incederet silvas perscrutaturus intactas, una cum suis quinque rhinoceros albos pascentes vidit ad confluentia Umfolotiorum. Apud hosce steterunt progressi, et proximi intra metra circiter duodeviginti. Belluae primum incuriosae, mox, odoratu monente aliquid subesse periculi, abierunt. Iussu itaque, cautumque poenis durissimis mulctae et carceris ne quis terreat, laedat, occidat ex hisce, ut species, ad exiguum redacta numerum, servetur, nec dispareat penitus a terra; non enim supra viginti rhinoceros candidi vivere putantur.

Ioel.

Indicia febris deficientia.

Aegrota medico: — Integra me nocte, Aesculapi mi, febris me divexavit. — Aesculapius: — Obriguisti ne, domina, frigore? — Infirma respondit: — Ad rigorem, et ultra. — Adeone, ut stridor dentibus esset? — Aegrotans: — Minime experta sum stridorem dentium. — Ecce? — Quia dentes, ut vides, singulis noctibus, dormitura super abacum depono.

P. d. V.

